

سۇئال

بەزى كىشىلەر : ئاياللار ئەقىل ، دىن ، مىراس ۋە گۇۋاھلىق بىرىش جەھەتتە كەمتۈك دەيدۇ . ۋە بەزىلەر : ئاللاھ ئۇلارنى ساۋاپ ۋە جازادا باراۋەر قىلدى دەيدۇ . شۇڭا ئۇلار ئىسلام شەرىئىتىدە كەمتۈكمۇ-يوق ، قارىشىڭلار قانداق ؟

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

ئىسلام شەرىئىتى ئايالنى ھۆرمەتلەپ كەلدى ، ئۇنىڭ ئورنىنى كۆتۈردى ، ئۇنى ئۆزىگە لايىق ئورۇنغا قويدى ، ئۇنى ئاسرىدى ، ھەمدە ئۇلارنىڭ ھەق-ھۆرمىتىنى قوغدىدى . شۇنىڭ بىلەن ئىسلام ئايالنىڭ ئىگە-چاقىسىنى ۋە ئېرىنى ئۇنىڭ چىقىمىنى قىلىشقا ، ھالىدىن ياخشى خەۋەر ئېلىشقا ، ئۇنى ئاسراشقا ۋە ئۇنىڭغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشقا بۇيرىدى . ئاللاھ مۇنداق دېگەن : **ئۇلار بىلەن ياخشى تۇرمۇش كەچۈرۈڭلار** [نىسا(ئاياللار): 19]

ئىسپاتلاندىكى ، پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپىلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دېگەن : **سىلەرنىڭ ياخشىڭلار ئاياللىرىغا ياخشى بولغانلار . ھەمدە مانا مەن سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردا ئايالىمغا ياخشىمەن .** [تىرمىزىي نەقىل قىلغان ، 5709 ، 3895]

ھەمدە ئىسلام ئايالغا ئۇنىڭغا مۇناسىپ كىلىدىغان بارلىق ھوقۇقلارنى بەردى ھەمدە ئۇلارغا ئىشلىرىنى مۇۋاپىق ئۇسۇلدا بىر تەرەپ قىلىشقا رۇخسەت قىلدى . ئاللاھ مۇنداق دېگەن : **ئاياللىرىڭ ئىستىعدە ظەرىئەت ھەقىلەر بولغىنىدەك ، ظەرىلەر ئىستىعدە ئاياللىرىڭمۇ ھەقىلەر بار (يەنى ئاياللار مۇۋاپىق دەرىجىدە ھوقۇقتىن بەھرىمەن بولۇش كىرەك ، مۇۋاپىق دەرىجىدە مەجبۇرىيەتمۇ ئۆتىشى كىرەك) . (ئاياللارغا مەھر بىر ئورۇن ۋە ئۇلارنىڭ تىرىشچانلىقىنى قامداش مەجبۇرىيەتلىرىمۇ ئۆتىشى كىرەك)** **ظەرىئەت يىكەلەنمەكچى (ئۆزلىرى ئاياللاردىن بىر دەرىجە ئارتۇقلىققا ئىگە . ئاللاھ غالىبتۇر . ھىكمەت بىلەن ئۆزلىرىنى قىلغۇچىدۇر .** [بەقەرە(ئىنەك) : 228]

بۇ بارلىق مۇئامىلەلەرنى ، سىتىۋىلىش ، سىتىش ، ياراشتۇرۇش ، ۋەكىل قىلىش ، ئارىيەت بىرىش ، ئامانەتكە قويۇش قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ .

ئىسلام ئۇنىڭغا ئىبادەتلەر ۋە مەجبۇرىيەتلەردىن ئۇنىڭغا مۇناسىپ كىلىدىغىنىنى ۋاجىپ قىلدى ، ئەر كىشىگە ئوخشاش ۋاجىپ ئىشلار بولسا پاكلىنىش ، زاكات ، ناماز ، روزا ، ھەج ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىبادەتلەر .

بىراق ئىسلام مىراسقا كەلگەندە ئايالغا ئەرنىڭ ئۆلىشىنىڭ يېرىمىنى بېكىتتى ، چۈنكى ئۇنىڭ ئۆزىگە ، ياكى ئۆيىگە ۋە ياكى بالىلىرىغا چىقىم قىلىش مەجبۇرىيىتى يوق . ئۇنىڭ مەجبۇرىيىتى ئەردە . ۋە شۇنىڭدەك ئەركىشى مېھمانلارغا چىقىم قىلىشقا ، قۇتقۇزۇش پۇلىنى(دىيەت) بىرىشكە ، ھەمدە توقۇنۇشۇپ قالغان جامائەتلەر ئارىسىدىكى مۇرەسسەگە چىقىم قىلىشقا مەسئۇل .

بەزى ئەھۋاللاردا ئىككى ئايالنىڭ گۇۋاھلىقىنىڭ بىر ئەرنىڭ گۇۋاھلىقىغا تەڭ بولۇشىغا كەلسەك ، بۇنىڭ سەۋەبى ئايال كىشى ئۆزىدىكى ھەيىز ، ھامىلدارلىق ، تۇغۇش ، بالىلارنى بېقىش قاتارلىق تەبىئىي ئايلىنىشلار سەۋەپلىك ئەرلەرگە قارىغاندا بەكرەك ئۇنتۇغاق كىلىدۇ . بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ كاللىسىنى ئىگەللەۋالدى ھەمدە ئۇنى ئۇنتۇلدۇرىدۇ . شۇڭلاشقا شەرئى دەلىلەر كۆرسەتتىكى ، يەنە بىر ئايال بىر ئايالنىڭ گۇۋاھلىقىنى كۈچەيتىدۇ ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ تىخىمۇ توغرا بولىدۇ . بىراق يەنە پەقەت ئاياللارغىلا مۇناسىۋەتلىك ئىشلار بولۇپ ، ئۇنىڭدا بىر ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى يىتەرلىك بولىدۇ . مەسىلەن ، بالا قانچە قىتىم ئىمىتىلگەنلىكىنى ، توپغا تەسىر كۆرسىتىدىغان ئەيىپلەر ۋە باشقىلارنى ئىنىقلاش .

ئايال ئەجىردە ، ئىماندا چىڭ تۇرۇشتا ، يارام ئىشلارنى قىلىشتا ، بۇ دۇنيادا ياخشى تۇرمۇشتىن ، ئاخىرەتتە كاتتا مۇكاپاتتىن بەھرىمەن بولۇشتا ئەر بىلەن باراۋەر .

ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **ظەر - ظايال مامعنة ردعن كعمكع ياخشع ظمةل قعلعدعكەن ، بعز ظذنع ظلةلوةتتە (دذنيادا**

قاناظةتحانلقق ، هالال رعزعق ۋە ياخشع ظمةللةرضة مذؤةصصةق قعلعص) ظوبدان ياشعتممعن ، ظذلارغا ، ظلةلوةتتە ،

قعلغان ظمةلعدعنمذ ياخشعراق ساۋاب بئرعمعز . [نەھىل(ھەسەلھەرسى) : 97]

شۇنىڭ بىلەن بىلدۈرگەن ، ئايالنىڭ ھەق-ھوقۇقلىرى بار ۋە مەجبۇرىيەتلىرى بار ، ۋە شۇنىڭدەك ئەرلىك ھەق-ھوقۇقلىرى ۋە مەجبۇرىيەتلىرى بار . ھەمدە يەنە ئەرلەرگە ماس كىلىدىغان ئىشلار بار بولۇپ ، ئاللاھ ئۇ ئىشلارنى ئەرلەرنىڭ مەسئۇلىيىتى قىلدى ، شۇنىڭدەك ئاياللارغا ماس كىلىدىغان ئىشلار بار بولۇپ ، ئۇ ئۇلارنى ئاياللارنىڭ مەسئۇلىيىتى قىلدى . ھەمدە ئاللاھ كۈچ-قۇۋۋەتنىڭ مەنبىيى .

[ئىلمى تەتقىقات ۋە فەتىۋا بىرىش دائىمى كومىتېتى 717]